

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta 21.1.2022

Lausuntopyyntö VN/3713/2020

Asia: LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTOLAIKSI SEKÄ SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eläinlääkintähuoltolaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

Neuvottelukunta haluaa tuoda esiin lausunnossaan seuraavaa:

Yleistä:

Eläinlääkäripalvelut tulee turvata kohtuullisin kustannuksin kaikkialle Suomeen. Lemmikkieläimille suunnattuja peruseläinlääkäripalveluja ei voida erottaa muista julkisen järjestämisvelvoitteen piirissä olevista eläinlääkäripalveluista. Niiltä osin nyt lausunnolla oleva HE on kannatettava.

Neuvottelukunta kantaa suurta huolta, että kohtuuhintaisten seura- ja harrastuseläinten eläinlääkintäpalvelujen saatavuus heikkenisi ja hinta nousisi nyt ehdotetun lainsäädännön seurauksena. Neuvottelukunnan mielestä peruseläinlääkäripalveluja sekä kiireellisten sairastapausten hoitoa tulisi olla saatavilla kohtuulliseen hintaan koko maassa, kaikille eläinlajeille. Tämä **on erittäin tärkeää eläinten hyvinvoinnin ja itseisarvoa kunnioittavan kohtelun turvaamiseksi**. Seura- ja harrastuseläimille suunnattujen palvelujen yhtiöittäminen, markkinaehtoinen hinnoittelu tai ulkoistaminen johtaisi vääjäämättä hintojen nousuun. Tällöin eläimiä jää taloudellisista syistä hoitamatta tai päädytään eutanasiaan. **Tätä ei voida pitää eläinsuojelulain mukaisena seurauksena. Se ei ole myöskään eettisesti kestävä seuraus.**

Kunnaneläinlääkärit saavat tällä hetkellä huomattavan osan tuloistaan suoraan eläinten omistajilta ammatinharjoittajana saatuna ammattitulona. Jos kunnaneläinlääkäreillä ei olisi arkena mahdollisuutta hoitaa lemmikkieläimiä omasta virastaan käsin palvelujen yhtiöittämisen tai ulkoistamisen seurauksena, potilaskäynnit todennäköisesti vähenisivät hintojen kasvaessa. **Tämä heikentää eläinlääkärien mahdollisuutta ylläpitää päivityksessä tarvittavia taitoja ja siten eläinlääkäreiden kiinnostusta hakeutua virkoihin.** Tähän liittyen on kannatettavaa, että maan ainoan eläinlääketieteellisen tiedekunnan riittävää opetusmateriaalia turvattaisiin nyt ehdotettavalla lakimuutoksella.

Kunnaneläinlääkäriin työhön liittyy keskeisesti yksi yhteinen terveys – yksi yhteinen hyvinvointi -peruseriaate. Kunnaneläinlääkäri virkayöllä on suora yhteys ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. **Nyt ehdotettu listaus peruseläinlääkintähuoltoon kuuluvista toimenpiteistä on liian suppea eikä vastaa eläinlääkäreiden saamaa laajaa peruskoulutusta.** On vaarana, että lakiin kirjattavat yksityiskohtaiset toimenpidelistat johtavat yhteiskunnan vastuulla olevien palveluiden näivettymiseen ja eläinten hyvinvoinnin kannalta riittämättömään palvelutasoon. **Mikäli lakiehdotus menee läpi (mitä emme toivo), eläinten omistajille on annettava riittävän pitkä aika varautua huomattavasti kohoaviin eläinlääkintäkustannuksiin. Eli laki ei voisi tällaisenaan astua voimaan ilman pitkä siirtymäaikaa.**

Eläimen eläinlääkärihoidon laiminlyönti on yleinen eläinsuojelusäännösten vastainen teko jo nyt: 27% pääkaupunkiseudun toimenpiteitä aiheuttavista eläinsuojelutarkastuskäynneistä 2019 – 2020². On selvää, että **hintojen nousut tulisivat edelleen lisäämään näiden eläinsuojelurikosten esiintyvyyttä**. Näin ollen seura- ja harrastuseläimiä koskevien terveystalvelujen sisältöä ei saa rajata sisällöltään liian kapealaiseksi (kuten nyt näyttäisi olevan käymässä).

Yhtiöittämisvelvoite vaikeuttaisi eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa.

Eläinten hyvinvoinnin ja eläintautien valvontaa ei voisi tehdä yhtiön palkkalistoilla oleva eläinlääkäri, vaan valvonta vaatii viranomaisstatuksen. Kunnaneläinlääkäri voi eläinsuojelu- ja eläintautilain perusteella tehdä tarkastuksia ja hallintopäätöksiä myös esimerkiksi vastaanotolle tuoduista eläimistä. Tällaisia ovat esimerkiksi tilanteet, joissa eläimen eutanasia olisi eläinsuojelullisesti välttämätön, tai maahan salakuljetetulla eläimellä on raivotautiin viittaavia oireita. Kunnaneläinlääkärit toimivat laajasti myös valvontaeläinlääkäreiden työpareina ja sijaisina tarvittaessa. Mikäli virkasuhteessa toimivien kunnaneläinlääkäreiden määrä vähenee, **eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan kattavuus ohenee, ja valvontaan käytettävien resurssien turvaamisesta on huolehdittava muilla tavoin.**

Eduskunnan oikeusasiamiehen vuonna 2003 antamassa päätöksessä^[1] todetaan mm. seuraavaa:

*”Ensinnäkin poliisin rooli eläinsuojeluasioissa tulisi käsitykseni mukaan **olla lähinnä avustava**, vaikka esimerkiksi ESL 44 §:n perusteella poliisilla on sinänsä toimivalta tehdä hyvinkin merkittäviä päätöksiä.”*

Näin ollen voidaan todeta, että mahdollista kunnaneläinlääkäriverkon ohenemista ei ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaista pyrkiä kompensoimaan poliisin resursseilla. Kuten sanottua, poliisin rooli eläinsuojelulain mukaisissa menettelyissä tulee olla avustava. Mikäli poliisin rooli muodostuisi enenevässä määrin avustajasta suorittajaksi, olisi poliisin koulutuksessa resursoitava nykyistä huomattavasti enemmän eläinsuojelutapausten hoitoa, jottei kansalaisten oikeusturva vaarantuisi.

Palvelutuotannon yhtiöittämisen (nyt ehdotetulla tavalla) myötä muodostunee paine kunnaneläinlääkäriverkon ohenemiselle. Tämän ei-toivottavan seurauksen estämiseksi lakiin tulee tehdä selvä kirjaus, joka turvaa kunnaneläinlääkäriverkon säilymisen vähintään nykyisellä tasolla. Tämä kirjaus tulee tehdä tavalla, jossa asia ilmaistaan numeerisesti esimerkiksi niin, että riittävä kunnaneläinlääkäreiden määrä on x henkilötyövuotta per x määrä kansalaisia.

Yksityiskohtaiset kommentit:

- 2 §: kunnaneläinlääkäri saisi tarjota palveluita, vaikka alueella olisikin tarjolla yksityisiä palveluita.
- ‘Neuvottelukunta esittää 9 §:ää muutettavaksi sisältämään kaikki jo nyt saatavilla oleva peruseläinlääkintähuolto. Pykälän 1. momentin 9. kohta olisi siten muutettava seuraavaan muotoon: ”Kaikki pitopaikoissa tai vastaanotolla ilman erikoisvarusteita eläinlääkärin peruskoulutuksella ja järjestämisalueella kertyvällä riittäväällä kokemuksella tehtävissä olevat eläinlääketieteelliset toimenpiteet”.

Palvelun piiriin kuuluvien toimenpiteiden yleisluontoinen määrittely on tarpeen, jotta tehtäviään hoitavat eläinlääkärit eivät joudu tilanteeseen, jossa jokin eläinyksilön hyvinvoinnin kannalta tärkeä ja tehtävissä oleva toimenpide täytyy jättää tekemättä, jos sitä ei ole erikseen tässä pykälässä mainittu. Ehdotettu muutos muotoiluun kattaisi eläinlääkäriin velvollisuuden lähettää potilas erikoisosaamista ja -laitteita vaativaan hoitoon tarvittaessa (eli hoitoa on tarjolla kohtuullisen matkan päässä, eläin on kuljetuskuntoinen, hoito on eläimen hyvinvoinnin kannalta tarpeen ja omistaja on jatkohoitoon myöntyväinen). Muotoilu antaisi eläinlääkärille myös mahdollisuuden kieltäytyä toimenpiteestä, johon hänellä ei ole riittävää kokemusta. Nämä molemmat seikat ovat hyvin oleellisia eläimen hyvinvoinnin kannalta.

Nyt ehdotettu rajausta tulee heikentämään sairaiden eläinten hyvinvointia huomattavasti; kiireellisiä leikkauksia, kuten tutkivaa vatsaontelokirurgiaa, vatsaontelon kiertymän leikkauksia sekä seura- ja harrastuseläinten keisarileikkauksia on voitava tehdä kunnan peruspalveluina muutenkin kuin päivystysaikaan. Apua tarvitsevan eläimen kuljettaminen lähimpään auki olevaan yksityiseen vastaanottoon heikentää kohtuuttomasti eläimen hyvinvointia ja voi pahimmillaan olla kohtalokasta. **Lakiehdotuksessa ei ole selvennetty, miten lähimmät yksityiset eläinlääkärit veloitetaan ottamaan vastaan kunnaneläinlääkäriin lähettämiä, 9§ ulkopuolista hoitoa tarvitsevia eläinpotilaita.**

Esitöistä on myös lähes kokonaan unohdettu muut seura- ja harrastuseläimet kuin kissat ja koirat. Esimerkiksi kaniin sterilisaatiot ovat arkipäivää kunnassa ja tarvittavalta välineistöltään kissojen leikkausten kaltaisia. Esiselvityksen aikana vain kahdessa kunnassa ei ole ollut lisähappea tarjolla – joka on nykystandardin mukainen minimiläilaitteisto koirien anestesiassa. Koirien sektioiden sulkeminen tällä perusteella perustoimenpidelistauksen ulkopuolelle on kohtuutonta. Ehdotettu lakimuutos heikentää myös hevosten lisääntymiseen liittyviä peruspalveluja (kuten tavanomainen siemennys ja tiineystarkastus). Tämä voi vaarantaa esimerkiksi varsan terveyttä, mikäli tamma varsoineen pitää kuljettaa keinosiemennystä varten oriasemalle.

- Neuvottelukunta ehdottaa, että 10 §:n 5. momentin loppuun lisätään lause: ”*Palvelut on järjestettävä siten, että eläinlääkäreille kertyy ammattitaidon ylläpitämiseksi riittävästi kokemusta järjestämisalueella tarvittavien tehtävien hoitamiseksi.*”
- Neuvottelukunta ehdottaa, että 10 §:n 6. momentin viimeisen lauseen loppuun lisätään sivulause: ”*..., niiden saatavuuden vaihtelu sekä niiden tuottajien mahdollisuudet osallistua järjestämävastuussa olevien palvelujen tuottamiseen.*”
- Neuvottelukunta ehdottaa, että 11 §:ään lisätään 3. momentti seuraavasti: ”*Päivystys on toteutettava siten, että päivystävillä eläinlääkäreillä on mahdollista ylläpitää riittävää päivystyksessä tarvittavaa osaamista myös päivätyössään ja käytettävissä on riittävän paljon osaavaa henkilökuntaa, jotta kenenkään päivystysrasitus ei muodostu kohtuuttomaksi.*”
- Neuvottelukunta katsoo, että lakiluonnoksen 15 §:ssä uudesta laajennetusta vastaanottomaksusta käytetty kirjaus ”tulee periä” on asiakkaan ja kunnan itsehallinnon kannalta ristiriitainen. Aikaisemmin käytössä olleesta klinikkamaksusta, jonka kunta on voinut periä niin päättäessään, on käytetty kirjausta ”voi periä”. Neuvottelukunta ehdottaa termin ”tulee periä” tilalle termiä ”*voi periä*”.

- Neuvottelukunta ehdottaa, että 17 §:ään lisätään 4. momentti seuraavasti:
”Kilpailutusvelvollisuus ei koske järjestämisvastuun piirissä olevaa toimintaa, vaikka sen toteuttamiseen käytettäisiin perustason palveluja edistyksellisempiä laitteita ja menetelmiä silloin, kun toiminnan ylläpito on tarpeellista järjestämisvastuun toteuttamiseksi tarvittavan henkilökunnan määrän ja ammattitaidon ylläpitämiseksi tai sen piirissä olevien palvelujen jatkuvan saatavuuden varmistamiseksi.”

Viitteet:

1 <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/1035/2001>

2 Valtonen, E., Koskela, T., Valros, A., & Hänninen, L. (2021). Animal Welfare Control— Inspection Findings and the Threshold for Requesting a Police Investigation. *Frontiers in Veterinary Science*, 8, 736084–736084. <https://doi.org/10.3389/fvets.2021.736084>